

ELŐSZÓ A MAGYAR KIADÁSHOZ

Minden hagyományteológia az egyházában továbbélő Krisztus misztériumából eredeztethető. Yves Congar erre a II. Vatikáni Zsinat dokumentumait magyarázva mutat rá, amikor ezt írja: „Ha a világnak szánt kegyelem – a maga egyetemességében és teljességében – Jézus Krisztus által lett a miénk (vö. Jn 1,17), akkor általa az testi formában visszavonhatatlanul be is lépett a világba. Jézus Krisztus és érdemszerző műve óta ez a kegyelem az ő egyházi, illetve közösségi »testében« él, amelyet gyakran »misztikusnak« mondunk. Amennyiben az egyház az üdvösség szentsége, annyiban azt kell mondanunk, hogy Krisztus már előbb az volt.”¹ Krisztus sajátos, szakramentális módon önmagát adja át nekünk az eucharisziát ünneplő egyházában.

A II. Vatikáni Zsinat ünnepélyes lezárásának fél évszázados évfordulóját ünnepeljük az idén, 2015 decemberében. A teológia iránt érdeklődők körében közismert, hogy a katolikus identitás átfogóbb körvonalazásának részeként a zsinat alapvető *hagyományteológiai* állásfoglalásokat is tett. Ezek az állásfoglalások főként abban a – *Dei Verbum* kezdetű és című – dokumentumban találhatók, amelyet a zsinat utolsó ülészakán, 1965. november 18-án fogadtak el, és amelynek a szövegtörténete egybefonódott a zsinati folyamat egészével.² A szöveg kommentátora, az akkor harmincas éveiben járó Joseph Ratzinger (később XVI. Benedek pápa) elismerően írta a dokumentum második fejezetéről, hogy a dogmatikus konstitúció több pontján jól felismerhető Yves Congar szakértői hozzájárulása. Így tehát a francia domonkos teológus most magyarul is megje-

¹ YVES CONGAR: Szeretem az egyházat, Vigília Kiadó, Budapest, 1994, 31.

² VÖ. JOSEPH RATZINGER: *Kommentar zur Dogmatischen Konstitution über die göttliche Offenbarung*, in LThK Vat. II, Bd. 2., 1967, 498–503.

lenő könyve – amely a szerző tekintélyes hagyományteológiai munkásságának rövid, didaktikus összefoglalását nyújtja – hasznos eligazítással szolgál a kinyilatkoztatás közvetítését tárgyaló zsinati szöveg teológiai háttérének pontosabb megértéséhez. Avery Dulles bíboros, a mű 2004-es angol nyelvű kiadásának előszavában olyan időtálló munkaként méltatta Congar hagyományteológiai bevezetőjét, amely minden bizonnyal „a téma valaha élt legnagyobb mesterének” a munkája.³

Yves Congar (1904–1995) még egyházmegyes kispapként, a párizsi *Institut Catholique*-on, 1921-ben kezdte meg teológiai tanulmányait, ahol Jacques Maritaint is hallgatta. 1925-ben lépett a domonkos rendbe, és 1931-től kezdett teológiát tanítani. Congart az ismeretelmélet kérdései kezdettől fogva intenzíven foglalkoztatták. 1952-ben, már jelentős teológusként, a *Nouvelle Théologie* nevű irányzat szerencsétlen megbélyegzésével együtt ő is korlátozásokat szenvedett. Befolyásos római teológusokkal fennálló szakmai konfliktusa enyhítésére előjárói Congart 1953-ban Jeruzsálembe küldték, hogy ott visszavonultabban folytathassa kutatásait. A francia domonkos alapos hagyománytörténeti forráselemzései jelentős mértékben ebből az időszakból eredeztethetők. XXIII. János pápa (1958–1963) idején azonban Congar munkásságának értéke már nem volt kérdés, így a teológus komoly szerepet kapott a II. Vatikáni Zsinat dokumentumainak szakértői előkészítésében. *Peritusként* több bizottság munkájában is részt vett. Ebben az időszakban adta közre a mindmáig alpműnek számító, két-kötetes monográfiáját a hagyomány fogalomtörténetéről, és az ebből kirajzolódó hagyományteológiai szintézisről: *La Tradition et les traditions*. I. *Essai historique*, és II. *Essai théologique*

³ YVES CONGAR: *The Meaning of Tradition*, Ignatius Press, San Francisco (CA), 2004, x.

(Paris, Fayard, 1960–1963). Egy évvel később, e szorosabban szakmai jellegű, és igen terjedelmes munka kikristályosodott eredményeit rövidebb és didaktikusabb formában szélesebb olvasóközönség számára is megjelentette. Ennek a kötetnek a fordítását vehetjük most kézbe magyarul is.

A teológiai irodalom feltűnően gyakran él ugyan „hagyományra” utaló hivatkozásokkal, ez a szó mégis a könnyen félreérthető, nehezen meghatározható foglaimaink közé tartozik. Már a hagyomány fogalomtörténetének vázlatos áttekintése is rámutathat arra, hogy különböző korszakokban ugyanennek a szónak más és más jelentésárnyalatai kerültek előtérbe. A hagyománnyal összefüggő, mai tárgyaláshoz vezető utat áttekintve látnunk kell, hogy a modern szekularizmus átfogó módon kérdőjelezte meg a keresztény hagyományelv létjogosultságát és ismeretelméleti értékét. A hagyományelv katolikus védelme azonban már ezt megelőzően, a XVI. századtól, a keresztény felekezeti megosztottság által gerjesztett vitáknak is fő témája volt. A *traditio* szót az apologetikus viták légkörében gyakorta elnagyoltan és pontatlanul használták, mintha a hagyomány egyszerűen a régmúlt generációk – dokumentumokban tükröződő – többségi állásfoglalásainak minden időkre érvényes összességét képviselné. Congar felhívja a figyelmet arra, hogy a hagyomány a *sensus fidei fideliumot*, a hívek hitérzékét is magában foglaló teológiai valóság, amelynek a konkrét alkalmazása – ennek megfelelően – mindig lelki-szellemi megkülönböztetést is feltételez.⁴

A XIX. század végétől kibontakozó ökumenikus mozgalom is felhívta a figyelmet az apologetikus hagyományteológia

⁴ A NEMZETKÖZI TEOLÓGIAI BIZOTTSÁG: *Sensus Fidei in the Life of the Church* (2014) c. dokumentuma – éppen Congar és Newman nyomán – több ponton is tárgyalja ezt a kérdést.

hiányosságaira és a naiv hagyományfelfogás belső ellentmondásaira. Ekkoriban a hagyomány teológiája iránti katolikus érdeklődés szintén megélné kült és elmélyült.⁵ A XX. század közepére, a II. Vatikáni Zsinat összehívásakor, reflektorfénybe kerültek a hagyomány pontos természetével kapcsolatos korábbi tisztázatlanságok, valamint a hagyományteológia egymással összeegyeztethetetlen, eltérő megközelítései. Congar műve, mely a jelen kötet magyar fordításának alapjául szolgált, éppen ennek a vitának a dzsungelében kívánta eligazítani a katolikus értelmiséget. A könyv újabb és újabb kiadásai, fordításai rámutattak arra, hogy fél évszázad távlatából visszatekintve sem találunk olyan – hasonló céllal íródott, és hasonló minőségű – hagyományteológiai bevezetőt, amely Congar közérthető és rendkívül széles horizontot nyitó monográfiáját elavulttá tette volna.

A könyv magyar kiadása a tárgyalás gondolatmenetét kiemelő alfejezetek elejére beillesztve közli a zsinati dokumentumok Congar szövegéhez szorosan kapcsolódó részeit. Bár a szerző az eredeti tanulmányt még a zsinat utolsó két ülészakát megelőzően lezárta, annak teológiai tartalmát későbbi kiadásokhoz is megfelelőnek találta. A könyv első megjelenésétől számított fél évszázados távolság azonban mégis figyelmet érdemel. A magyar kiadás végén utószó segíti az olvasót abban, hogy Congar gondolatmenetét a nagy nyelvekre lefordított történeti tanulmány perspektívájából, valamint a II. Vatikáni Zsinat ötven éves recepciótörténetének szempontjai szerint is elhelyezhessük. Congar hagyományteológiai munkás-

⁵ Vö. NAGY FERENC: *A katolikus teológia hagyományfogalma*, Szerzői magánkiadás, Budapest, 1938. A tanulmány alapja a Budapesti Kir. Magyar Pázmány Péter Tudományegyetem Hittudományi Kara által az 1935–1936-os tanévben, alapvető hittanból kitűzött pályázat – Schütz Antal támogatásával készült – díjnyertes dolgozata.

sága szervesen beilleszkedett a XX. századi katolikus teológia *ressourcement*-mozgalmába: a francia domonkos teológus – az egymásra épülő teológiatörténeti rétegekkel párbeszédben – a hagyomány „hagyományos fogalmát” kívánta rekonstruálni.

Congar hagyományteológiai bevezető munkája, amely a zsinat éveiben íródott, de magyar fordításban csak késve jelenik meg, a hazai katolikus teológia 1965 és 1990 közötti elnyomatásának keserű emlékét is felidézi. A korszak magyar teológusai vállvetve törekedtek arra, hogy a zsinat kulcsgondolatait a vasfüggönyvel elzárt egyházrészhez is eljuttassák. Koncz Lajos az elsők között volt, aki a *Dei Verbum* dogmatikus konstitúcióban foglalt hagyományteológia mélyebb megértése és hatékonyabb közvetítése érdekében Congar jelen munkájával is megismerkedett. Ahogy arról a fundamentális teológia jegyzete tanúskodik,⁶ magyar nyelven elsőként ő tárgyalta részletesebben az „Isten Igéjének szent letéteményét” áthagyományozó Egyház gondolkörét, a hagyomány kibontakozásáról és a tanfejlődésről szóló zsinati tanítást, valamint a „kettősforrás-elmélet” meghaladásának szükségességét. Koncz rámutatott a zsinati gondolatok patrisztikus gyökereire, illetve a *ressourcement*-áramlatokkal való kapcsolataira is. E klasszikus mű magyar megjelentetése fontos adósságot törleszt a hazai felsőoktatásban, és Congar bíboros életművének a teljesebb megismertetésében.⁷

Bagyinszki Ágoston OFM
Fundamentális Teológia Tanszék
Sapientia Szerzetesi Hittudományi Főiskola

⁶ KONCZ LAJOS: *Kinyilatkoztatás és hit*, Katolikus Teológiai Főiskolai Jegyzetek, Budapest, 1982.

⁷ Lásd még NEMESHEGYI PÉTER: Yves Congar, *Vigilia* 69 (2004/11) 810–821; Yves Congar zsinati naplójából, *Vigilia* 77 (2012/11) 861–865. (ford. Martin Attila)